

структури проектного методу навчання; сформованості умінь і навичок, необхідних для здійснення проектної діяльності під час викладання іноземної мови; спрямованості вчителя до адекватної самооцінки власної професійної майстерності та саморозвитку.

Висновки. В процесі проведення констатувального етапу експерименту було здійснено вимірювання рівня готовності до проектної діяльності вчителів філологічних спеціальностей, досліджено зміну цього рівня в процесі фахової діяльності із збільшенням педагогічного стажу вчителя, а також визначення наявного рівня готовності вчителів філологічних спеціальностей до проектної діяльності. Всього було задіяно респондентами 129 вчителів філологічних спеціальностей з них 69 вчителів філологічних спеціальностей загальноосвітніх навчальних закладів та 2454 учні 3 – 9 класів. Аналіз результатів констатувального етапу експерименту, проведеного в контрольній та експериментальній групах, свідчить про те, що на цьому етапі експерименту спостерігається переважання початкового та репродуктивного рівня готовності до проектної діяльності, адже, на початок констатувального етапу експерименту основна частина вчителів філологічних спеціальностей (49,9 %) в усіх групах) мала початковий рівень готовності до проектної діяльності, 28,7 % – репродуктивний рівень, 21,4 % – достатній рівень та 1,17% – творчий.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. – Київ : «Либідь», 1997. – 376 с.
2. Кайнова Э. Б. Методология научного исследования в педагогике. – Н. Новгород : ТАЛАН, 2002. – 104 с.
3. Терещук Г. В., Сидоренко В. К. Основи педагогічних досліджень. – Ольштин : WSiENWP, 2010. – 328 с.
4. Плахотнюк Н. П. Критерії та показники рівня готовності майбутніх учителів до інноваційної діяльності. URL: <http://www.eprints.zu.edu.ua/6778/1/10pnpktp.pdf>.
5. Липчанко-Ковачик О. В. Підготовка майбутніх бакалаврів-філологів до використання інтерактивних технологій у професійній діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. – Рівне, 2016. – 300 с.
6. Кончович К. Т. Формування готовності майбутніх вчителів-філологів до педагогічного спілкування засобами тренінгових технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. – Мукачево, 2016. – 300 с.
7. Пискарева И. Е. Формирование готовности студентов педагогического вуза к инновационной деятельности : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Кострома, 1999. – 150 с.
8. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ: Рад. школа, 1989. – 608 с.

Жиле Людмила Іванівна, вчитель англійської мови, Комунальний заклад «Гуманітарна гімназія №1 імені М.І. Пирогова Вінницької міської ради», м. Вінниця, e-mail: zhileliudmila@gmail.com.

Ludmila Zhile, English teacher, Municipal Institution "Humanitarian Gymnasium №1 named after M.I. Pirogov Vinnytsya City Council", Vinnitsia, e-mail: zhileliudmila@gmail.com.

УДК 378.01

С. С. Пугач

Особливості розвитку правової компетентності в системі підвищення кваліфікації фахівців з обліку та оподаткування

Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Тернопільського національного економічного університету

Анотація. У статті аналізуються методичні особливості розвитку правової компетентності в системі підвищення кваліфікації фахівців з обліку та оподаткування, з метою подальшого вдосконалення системи правової підготовки. Досліджено умови подальшого вдосконалення правої підготовки фахівців з обліку та оподаткування та формування у них правової компетенції.

Ключові слова: правова підготовка, фахівці з обліку та оподаткування, фахова компетентність, правова компетентність.

Features of development of legal competence in the system of professional development of accounting and taxation specialists

Abstract. *The article analyzes the methodical features of the development of legal competence in the system of professional development of accounting and taxation specialists in order to further improve the legal training system. The conditions of further improvement of the right training of accounting and taxation specialists and formation of their legal competence in them have been explored.*

Key words: legal training, accounting and taxation specialists, professional competence, legal competence.

Динамічна зміна економічних систем на національному та міжнародному рівнях, насиченість інформаційного середовища, бурхливий розвиток технологій формують нові вимоги та критерії щодо пошуку фахівців, здатних адаптуватися до цих вимог у найкоротші терміни. Особливо це стосується фахівців з обліку та оподаткування, оскільки представники даної сфери мають не лише добре орієнтуватися у законодавчих новаціях, актуальних тенденціях національних фінансових ринків, але й бути компетентними щодо змін у глобальному середовищі та прогнозувати їх вплив на господарську діяльність на місцевому рівні.

Це твердження враховане у Рекомендації про розвиток освіти дорослих, прийнятому на Генеральній конференції ЮНЕСКО. Навчання для дорослих було визначено як «цілісність формальних та неформальних процесів навчання, незалежно від змісту, методів, рівнів, що складають розширення або доповнення освіти, отриманої в школах – також практична підготовка, завдяки якій дорослі члени суспільства розвивають свої навички, збагачують знання, підвищують технічну кваліфікацію або вони отримують нові кваліфікації, збагачують особисте життя і більш повно беруть участь у соціальному, економічному та культурному розвитку суспільства» (Aleksander, 1996).

Тобто, для забезпечення неперервності економічної освіти, відбувається організація діяльності закладів, які забезпечують функціонування післядипломної освіти економістів в межах якої відбувається вдосконалення правової компетентності фахівців з обліку та оподаткування. Післядипломна освіта, як зазначено в п. 1 статті 60 Закону України «Про вищу освіту», «це спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення та оновлення її професійних знань, умінь та навичок або отримання іншої професії, спеціальності на основі здобутого раніше освітнього рівня та практичного досвіду» (Про вищу освіту, № 1556-VII, 2014).

В умовах інтеграції України з Європейським Союзом проявилися суттєві розбіжності в системі післядипломної освіти, адже, розуміння післядипломної освіти в нашій країні значно відрізняється від вже звичного закордонного поняття «postgraduate education». Так у ст. 18 Закону України «Про освіту» визначено: «Освіта дорослих, що є складовою освіти впродовж життя, спрямована на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки» (Про освіту, № 2657-VIII, 2019). Відповідно, післядипломна освіта, як і професійне навчання працівників, курси перепідготовки та/або підвищення кваліфікації, безперервний професійний розвиток і інші є складниками освіти дорослих. Тобто, головною метою післядипломної освіти є забезпечення безперервності освітнього процесу для втілення концепції «lifelong learning».

Потрібно зазначити, що особа, яка пройшла перепідготовку та успішно пройшла державну атестацію, отримує відповідний документ про вищу освіту, а, яка успішно пройшла стажування або спеціалізацію чи розширила профіль (підвищила кваліфікацію), отримує відповідний документ про післядипломну освіту. При цьому найбільш популярною освітньою послугою у сфері післядипломної освіти в Україні залишається отримання другої вищої освіти на основі першої спеціалізації. Особливість отримання другої вищої освіти на базі післядипломної освіти полягає у наступному: якщо нова обрана спеціальність близька до попередньої, зокрема, перша освіта – фінансист, а друга – менеджер, то ступінь бакалавра, за рахунок зарахування аналогічних дисциплін, можна отримати за 2 роки. Але, така українська трактовка «postgraduate education» не відповідає закордонному законодавству.

Загалом варіантів підвищення кваліфікації є досить багато. Отримати післядипломну освіту або пройти перепідготовку можна на базі окремих підрозділів університетів (філіали, факультети, відділення, інститути тощо) або в спеціальних науково-методичних центрах. Заклади вищої освіти пропонують різні варіанти підвищення кваліфікації фахівців з обліку та оподаткування. Найпоширенішими є такі: тренінги («Управління IT-проектами», «Міжнародне право: механізми захисту прав людини», «Підприємницький стартап»); семінари («Англійська мова для переговорів і

укладання угод», «Аналіз оподаткування та податкових розрахунків»); дистанційні курси; друга вища освіта.

Перші три напрями підвищення кваліфікації є направленими на поглиблене опрацювання вибраної теми, яка є цікавою конкретному працівнику, та значно обмежені в часі. Крім того, слухачами курсів та семінарів можуть бути представники різни професій, яким з певних причин необхідно поглибити знання із зазначеної тематики. Такі групи не є однорідними за своїм складом і виконують одне завдання – надати слухачам інформацію, якої вони потребують.

Тому, на нашу думку, можливість для формування правової компетентності фахівців з обліку та оподаткування є саме при отриманні другої вищої освіти.

Необхідність формування правової компетентності в процесі отримання другої вищої освіти з обліку та оподаткування в тому, що бухгалтерський облік стає все більш правовим, тому даний час будь-якому фахівцеві в області економічних знань не обійтися без достатньої юридичної підготовки. Бухгалтери-економісти, чия діяльність може бути пов'язана з участю в адміністративному, кримінальному, цивільному або арбітражному процесах, повинні мати комплексні знання та уміння розпізнавати в бухгалтерській інформації ознаки протиправної діяльності.

При цьому варто врахувати, що особливості ж навчання дорослих впливають не лише на добір змісту навчання, а й на форми і методи навчання, на організацію й управління навчальним процесом.

Освіта дорослих характеризується своєю змістовою специфікою, зумовленою особливостями контингенту слухачів. В цілому освіту дорослих можна охарактеризувати як «продовжений процес і результат розвитку людини (особистості, громадянина, індивідуальності, фахівця), що відбувається упродовж усього життя, завдяки якому дорослі розвивають свої здібності або підвищують професійну кваліфікацію» (Клокар, 2008, с. 15).

В цілому проаналізувавши наукові дослідження та виходячи з власного педагогічного досвіду організації другої вищої освіти, сформулюємо загальні вимоги до навчального процесу та формування правової компетентності фахівців з обліку та оподаткування:

- зміст освіти має бути структурований відповідно до логіки майбутньої професійної діяльності фахівця з обліку та оподаткування. Це передбачає не вивчення окремих положень певної дисципліни, а розгляд професійних питань з різних точок зору: економічної, правової, психологічної тощо. При цьому мають бути враховані положення андрагогіки для забезпечення ефективності навчання;

- процес навчання має бути орієнтований на врахування наявного професійного досвіду працівників, а також їх потреби в процесі навчально-пізнавальної діяльності;

- відібраний зміст навчання має бути структурованим та поєднуватися із наявною інформацією у свідомості людини, яка навчається, доповнювати її та розширювати;

- створення належного методичного забезпечення вивчення навчальних дисциплін. При цьому перевага надається саме електронним ресурсам, які є максимально доступними для користування і максимально мобільними до внесення необхідних змін в процесі навчання;

- створення можливості щодо індивідуального синтезу різних форм одержання знань і сучасних технологій, оптимальну комбінацію яких може визначати слухач курсу;

- забезпечення партнерських взаємин з викладачем, оскільки дорослі люди більш критично цінують себе та своє спілкування з іншими;

- чітке визначення компетентностей, які мають бути розвинуті або сформовані у процесі навчання для проектування індивідуальної освітньої траєкторії.

Визначені умови цілком узгоджуються із результатами дослідження М. Ноулса, який вважав необхідним дотримання таких вимог в процесі організації освіти дорослих:

- суб'єкту навчання належить провідна роль в процесі взаємодії з викладачем;

- доросла людина ставить перед собою конкретні цілі навчання, прагне до самостійності, самореалізації, самоврядування;

- доросла людина володіє професійним і життєвим досвідом, знаннями, уміннями, навиками, які повинні бути використані в процесі навчання;

- дорослий шукає швидкого застосування отриманих при навчанні знань і умінь;

- процес навчання в значній мірі визначається тимчасовими, просторовими, побутовими, професійними, соціальними чинниками, які або обмежують, або сприяють йому;

- процес навчання організований у вигляді спільної діяльності учня і учителя на всіх його етапах (Knowles, 1970).

На рисунку наведені умови організації процесу набуття другої вищої освіти.

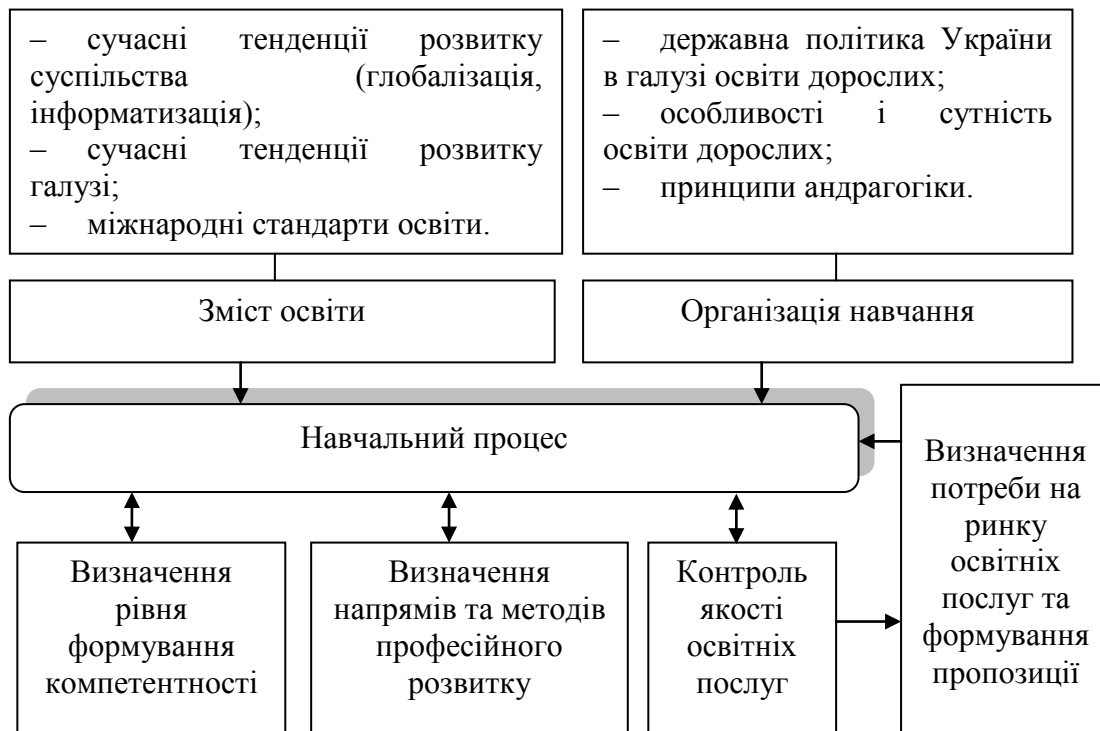

Рисунок. Організація навчального процесу

Враховуючи, що аудиторія, яка отримує другу вищу освіти досить вмотивована на отримання знань та навичок (як правило, другу вищу освіти отримують фахівці, які певний час працюють в даній галузі і знають, чого хочуть; вибір спеціальності, на відміну від бакалаврів, вони зробили свідомо та розуміють у чому полягає її специфіка), вважаємо за доцільне внести в програму підготовки такі моменти:

- проведення професійно-орієнтованих семінарів, що забезпечують слухачів правовими знаннями, які необхідні у їх практичній діяльності (тематика таких семінарів базується на висловлених пропозиціях самих студентів);

- створення тренінгових програм для відпрацювання навичок використання правових знань у практичній діяльності фахівця з обліку та оподаткування (як правило, такі тренінгові програми проводяться за результатами проведеного семінару);

- створення дистанційного курсу на тему «Юридичне забезпечення обліку та оподаткування підприємства».

Для визначення та вдосконалення розвитку правової компетентності фахівців з обліку та оподаткування в процесі отримання другої вищої освіти, нами були враховані фундаментальні положення додаткової освіти дорослих, сформульованих О. Огієнко (2007):

- 1) пріоритетне завдання освіти дорослих – забезпечити людину розумінням навколишнього світу, знаннями та вміннями, необхідними для повноцінного, творчого та задоволеного життя у сучасному суспільстві;

- 2) проблеми розвитку освіти дорослих необхідно розглядати в термінах особистісно-орієнтованого підходу, орієнтуючись у процесі відбору змісту та вибору форм і методів навчання на інтереси розвитку людини як особистості, а також активного і компетентного суб'єкта різних видів соціальної діяльності;

- 3) навчальна діяльність не є відокремленою сферою життєдіяльності дорослої людини, вона повинна бути інтегрована з іншими видами її соціальної діяльності в єдиний та цілісний процес довічного збагачення її духовного світу і творчих потенцій.

- 4) відмінності між формальною, неформальною та інформальною освітою дорослих містять умовний характер; неважливо, яким чином отримано наявні у людини знання і вміння, але важливо, щоб вони були і реальний рівень компетентності працівника повинен бути визнаний документально.

Вважаємо за доцільне в процесі формування правової компетентності фахівців з обліку та оподаткування під час отримання другої вищої освіти використовувати такі принципи активного навчання:

- забезпечення активізація розумової діяльності під час усіх видів занять;

- постійний характер активності студентів, які отримують другу вищу освіти;

- самостійне прийняття вироблення рішень у процесі навчання;
- постійна взаємодія студентів з викладачами за допомогою прямих та зворотних зв'язків;
- залучення студентів до розробки елементів освітнього процесу.

Таким чином, необхідність формування правової компетентності фахівців з обліку та оподаткування в процесі отримання другої вищої освіти визначається характером сучасних господарських відносин і зростаючими вимогами до професійної компетентності таких фахівців впродовж професійної діяльності. Впровадження інноваційних підходів щодо формування правової компетентності фахівців з обліку та оподаткування, створення якісного навчально-методичного забезпечення та використання активних методів навчання є основними умовами забезпечення ефективності процесу поза дипломної освіти.

Здійснення навчання дорослих базується на принципі системності в особистісному і професійному розвитку. Їй мають бути притаманні доступність, неперервність і наступність освіти та визнання результатів попереднього навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Aleksander, T. (1996). *Cele, kierunki i funkcje edukacji doroslych*. W: *Wprowadzenie do andragogiki*. Red. t. Wujek, Warszawa.+

Knowles, M. S. (1970). *The modern practice of adult education: Andragogy versus pedagogy*. New York: Association Press. +

Клокар, Н. (2008). Андроґогічна модель підвищення кваліфікації педагогів на засадах диференційованого підходу. *Післядипломна освіта в Україні*, №2, 23–28. +

Огієнко, О. І. (2007). Андроґогічний підхід у неперервній освіті дорослих. Київ, Суми: Сумський ДПУ ім. А. С. Макаренка. +

Про вищу освіту. № 1556-VII, ст. 2004 (2014). +

Про освіту. № 2657-VIII. (2017). Взято з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> +

Пугач Сергій Сергійович, к. ю. н., доцент кафедри правового регулювання економіки і правознавства? Вінницький навчально-науковий інститут економіки Тернопільського національного економічного університету, Вінниця, e-mail: qwertsss262@gmail.com.

Serghiy Pugach, Candidate of Sciences (legal), Vinnitsa Scientific-Training Institute of Economics of Ternopil National Economical University, Vinnytsia, e-mail: qwertsss262@gmail.com.

УДК 378.147:371.134:53:004.92:004.55

А. М. Кух
О. М. Кух

Задачі формування цифрової компетентності

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Анотація. *DigComp* – європейська система цифрової компетентності громадян, є інструментом підвищення рівня компетентності громадян у галузі цифрових технологій. У статті здійснено опис структури цифрової компетентності як ієрархічної системи метакомпетенції на рівні результату, мети, організації діяльності, професійних вимог і основних задач. Встановлено, що цифрова компетентність є основою для формування інших видів компетенцій.

Ключові слова: цифрова компетентність, інформаційна грамотність, інформаційна безпека, цифрова обізнаність.

Tasks of forming digital competence

Abstract. *Digital competence (DC) as a sure, critical and responsible use and interaction with digital technology for learning, work and participation in society has become the subject of discussion not only about vocational education but also as a general human education. The framework of the DC was widely used in 2013, its*